

1 AUGUSTUS 1911.

AFLEVERING 7.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGR. 123, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 4.80.

MET PAASCHVACANTIE UIT BOTANISEEREN.

HET zag er niet vroolijk uit in de week voor Paschen van dit jaar. De winter was weggebleven, de eerste helft van Maart leek wel Mei; toen kwam als gewoonlijk de koude, kille lente. Weken lang regende het, met variaties van sneeuw, ijzel en hagel; en geen zonnelicht, geen zonnewarmte.

Van de drie bosch-anemonen in mijn stadstuin, in een bloempot gezet om ze met de zon te kunnen verplaatsen, had er één al tien dagen knop; maar die verrotte op zijn steel. Een van de primula's in het achterperk had al open bloemen; eerder dan in de vrije natuur; maar ze verregenden. En de helmbloemen, mijn eenig corydalisplantje van Caprera, dat ik al twintig jaar in den tuin heb, begon te kwijnen; de bloemtros bleef plakken, het groen schoot niet op, en mijn viooltjes bloeiden geelgrijs inplaats van violet.

Alles leed en zuchtte onder nattigheid en kou. Ik zelf ook, en dubbel, omdat ze het eenig plekje aarde en hemel, een hoekje van een plantsoen, dat ik tot nu toe dagelijks uit één venster van mijn huisje had kunnen zien, gingen dicht-metselen. Ik had er tegen geworsteld, maanden lang; nu met de nattigheid

maakte het mij ziek, dat de steiger en de muur vlak over mijn venster al hooger en hooger kwam; die groeide wel, en met den dag.

Ik had Donderdag vóór Paschen al vacantie, maar de lust om er op uit te trekken ontbrak; misschien voor het eerst, sedert ik mij zelf ken.

Het regende nog steeds; maar daarom was ik vroeger nooit thuis gebleven. Studeeren, teekenen, schrijven, niets gelukte; ik was te onrustig; mijn handen beefden; het zitten, het staan, het loopen, het liggen alles deed pijn; het was of de gewrichten knarsten en schuurden bij elke beweging; soezen, suffen met neergelaten gordijn, ook nu bij dag, om dien rijzenden school-muur niet te zien, was het eenige, dat overbleef. En half droomend gebeurde weer hetzelfde, dat ik tien jaar geleden ondervonden en beschreven heb: opeens, en volkomen duidelijk of het werkelijkheid was, zag ik in een visioen, een mooi zonnig loofbosch in alle details voor mij. Nu niet een bosch, waar ik vroeger eens geweest was en dat ik niet terug kon vinden, maar een, dat ik dadelijk herkende; ofschoon het ver weg lag in het buitenland en ik er nooit een voet in had gezet. Maar een paar maal was ik er door gespoord, als ik naar Namen moest om geologie te doen; en telkens had het mij getroffen, hoe sappig en mossig de bodem er uit zag onder de beuken; daar moesten in het voorjaar wel veel anemonen en sleutelbloemen en klaverzuring bloeien.

Het was hier in Holland nat en koud en somber. En toch, wie weet! Misschien schijnt daar de zon. Het is wel ver weg, nog voorbij Brussel, maar de sneltrein brengt er je in vier en een half uur. Al den volgenden middag stapte ik uit in het Sonjenbosch, station Groenendaal. Het was onderweg nog kil en buig geweest; maar Brussel lag al in zonneschijn; en in het Kamerenbosch had ik in het voorbijschieten al een anemonenplek bemerkt. Even vóór Groenendaal aan den spoorlijn, stond een bremstruik in vollen bloei, 14 April! Ik geloofde mijn oogen niet, maar het was zoo. En nog geen twintig pas buiten het station zag ik een groote wit-lichtende plek in het mos, liep er heen en een oogenblik later stond ik te midden van duizenden bloeiende anemonen, verbazend groot van bloem en vol open in de heerlijke zon; die drong diep in de hartjes door. Een lijster zong er een loflied bij, wilde bijtjes smulden van het stuifmeel en zoemden van inspanning en tevredenheid; en ik gooide mijn jas en mijn bus neer en mij zelf er bij; het was een uur of één, ik haalde mijn ontbijt-boterham uit de bus; ik had weer trek in eten.

Wat kan het ons tegenwoordig ook eigenlijk schelen, dat wij in een stad wonen! Je ontbijt als gewoonlijk in Amsterdam, gaat in den sneltrein in een hoekje zitten, leest een krant, of haalt een brochure voor den dag, waarmee je al drie dagen in den zak liep; je kijkt eens naar de schilderijen, die voorbijschieten; de reis is om voor je het weet, en je eet je twaalf uurtje achter in het Bois de Soignes, op een paar uur gaans van Brussel. 't Is waar, dat je dit niet elken dag kunt doen; en dat het een paar gulden meer kost dan een peddeltje naar Bussum of Bloemendaal; maar daarvoor zie je dan ook

een ander land, wat op andere gedachten brengt; en je frischt meteen je Fransch eens wat op.

Nu zou men meenen, dat het op dien zonnigen vacantedag daar in het prachtige anemonen-bosch moest wemelen van Brusselaars; die zullen toch ook de eindeloze koude regens wel beu geweest zijn. Wel, 't is mogelijk dat ze ergens anders in het bosch genoten van den nieuwen zonneschijn, van de eerste lentebloemen en lentevogels, en van de uitlopende berken- en beukenknoppen;

Veldbiezen in het anemonen-bosch. Harige Veldbies (*Luzula pilosa*) en Groote Veldbies (*Luzula maxima*).

maar zoover als ik het bosch doorkruist heb, ben ik geen enkel stadsmensch tegengekomen; ja toch, één heer en dame met een paar kinderen; maar dat waren natuurlijk Hollanders, een familie uit Utrecht, die de Pinksterdagen kwam doorbrengen in het bosch, en evenals ik in het hotel bij de Chapelle de la Sainte Vierge de Bonne Odeur logeerden; wij waren er de eenige gasten op dien Zaterdag voor Pinksteren.

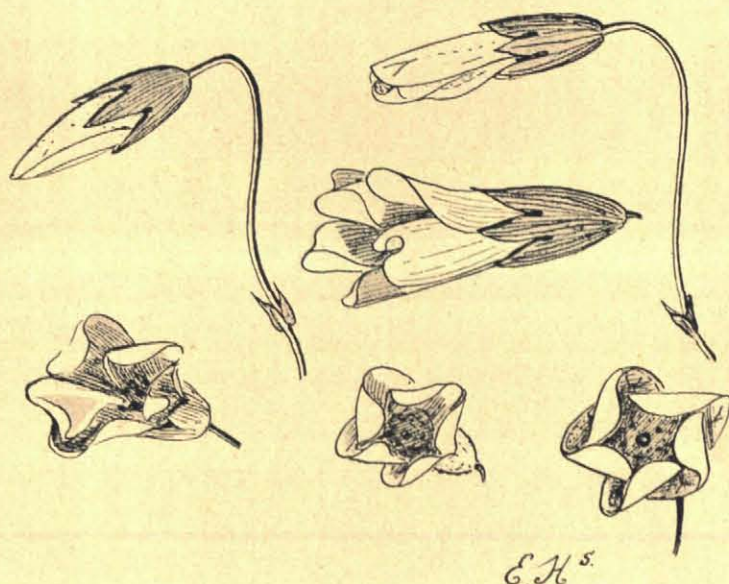
Maar laat ik wat van de planten vertellen; niet van de menschen, die zijn overal eender.

Het Sonjen-bosch, het Bois de Soignes, waarvan ieder Nederlander den naam uit zijn Vaderlandsche Geschiedenis kent, is een heel groot bosch; hoofdzakelijk beukenbosch, hier en daar met veel eiken ertusschen; waar het nog jong is, staan ook iepen, hagebeuken, esschen, ahorns; langs de zoomen, op de lichtingen en langs de wegen, groeien berken en wilgen en veel bremstruiken; waar de grond meer zandig dan kleiig wordt, treft ge mooie partijen van lorken en sparren; en de plaatsen waar het laatst de beuken of eiken gekapt zijn, staan vol met onderhout: hazelaars en kersen, sleedoorn, lijsterbes en kamperfoelie.

Het is dus een bosch, dat, wat zijn flora betreft, niet zoo heel veel verschilt van onze bosschen, al is de bodem tertiair zand of leem, met hier en daar Limburgsche klei aan de oppervlakte. Het groote verschil is gelegen in de uit-

gestrektheid, de heuvelachtigheid en den overweldigenden rijkdom van de grondflora; in hoofdzaak: anemonen, klaverzuring, sleutelbloemen, aronskelken, boschviooltjes en veldbiezen, die beter boschbies of althans bloembies konden heeten.

Juist door die uitgestrektheid, bij afwisseling van hoog en laag, al is het verschil hoogstens een meter of tien, meestal niet meer dan vijf of zes, komt de flora zoo

Hoe de bloem van Klaverzuring zich opent.

mooi uit. Staat ge op een heuveltje dat iets boven de omgevende uitsteekt, dan overziet ge een groote golvende boschgrond, die voor zoover ik in anderhalven dag kon komen, nergens kaal is; wel lagen in sommige kommen de beukeblaren zoo dik, dat ik er meer dan eens letterlijk in weggezonden zou zijn, als ik niet bijtijds was teruggesprongen. Dat waren ook de eenige niet groene plekjes, die ik heb aangetroffen; behalve dan enkele bermen van holle wegen, waar de ondergrond bloot komt.

En ook deze waren nog voor de helft begroeid met het mooie dofgroene, soms purperen drieblad van klaverzuring; en op nattere plekken, met het levermos *Pellia*, dat op duizenden wit-opalen steeltjes zijn bruine vierpuntige hoedje droeg.

Wij hebben gelukkig nog heel wat anemonen-plekjes in ons eigen land; wie

met Paschen door onze bosschen wandelt, mist ze zelden; maar ge moet ze weten te vinden. In den regel zijn het afzonderlijke groepjes van een dertig, veertig pas in het rond, zooals in den Haarlemmerhout, het Bloemendaalsche bosch, den Alkmaarderhout, op Sonsbeek, en langs de heele Veluwe-zoom. Soms meer algemeen verspreid en talrijker, zooals in het Sterrebosch bij Assen het Liesbosch bij Breda en in het Bentheimer bosch. Of de witte sterretjes blinken u tegen onder uit het nog kale eikenhakhout, van akker-zoomen en wegbermen zooals in Brabant en Limburg en de Zuid-Veluwe; daar vertellen de anemoontjes, waar eens bosch is geweest, en dat het nog niet heel lang geleden werd gerooid.

Maar zulke massa's als in het Sonjenbosch, heuvel op heuvel af, op de toppen er in de dalen, aaneengesloten gelederen van een kilometer lengte, die 's morgens vroeg en in de schemering bleek purper en 's middags met een wit sterrentapijt het mos en de dorre bladeren dekken! Zoo heb ik het nog nooit ergens aangetroffen.

Of het elk jaar zoo is, weet ik niet; maar in deze Paaschdagen bloeide letterlijk elk plantje; vele hadden al vrucht, en knoppen waren en ook nog genoeg.

Onder al die millioenen waar ik uren lang doorheen wandelde, of bij zat te teekenen, vond ik niet een, zegge niet eene afwijking; alle bloemen even groot en gelijk van vorm, geen verdubbeling zelfs; wel zag ik enkele planten die door parasietische zwammen waren aangetast (*Aecidium punctatum* en *A. leucospermum*) zoodat de drie schutblaadjes met sigaarasch bestrooid leken of fijn-wit gestippeld waren. Van deze waren ook de bloemen kleiner.

Tusschen deze anemonen-weelde keek ik in de laagten haast nergens vergeefs uit naar de bloemen van oxalis, de wit met wat rose getinte klaverzuring. Maar naar deze moet men toch zoeken. Dat ging tegen den avond en in den morgen gemakkelijker, daar dan de bloemen nog niet geheel open zijn; dan zijn het hangende kegeltjes, knoppen nog, of slapende bloemen; in de volle zon gaan ze heel wijd open en dan verdwijnen de bloemen, vooral de groote exemplaren, op een paar pas afstand in het wit van de anemonen.

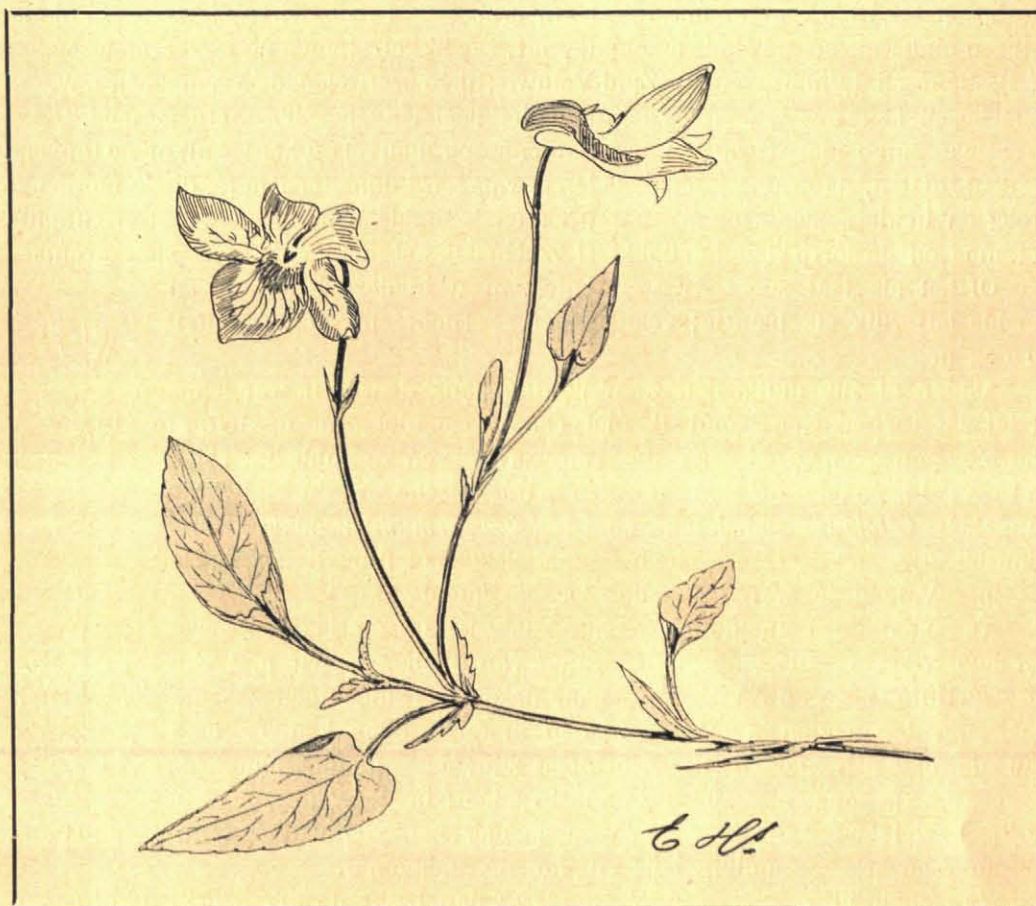
Van dichtbij is het heel wat anders; dan blijkt de klaverzuringbloem van oneindig fijner bouw en stof te zijn dan de anemonebloem. Wat heb ik 's morgens tegen tien, toen het warm werd, genoten van het openen der oxalis-bloemen; ziender oogen veranderde de vorm van de bloemkroon; de jonge bloemen die voor het eerst opengingen voerden de beweging langzaam, heel langzaam uit ze hadden een kwartier noodig om geheel uitgespreid te raken; de ouderen die al een of twee keer de manoeuvre hadden uitgevoerd, waren in vijf minuten klaar.

Een lust is het zoo'n wit oxalis-kroontje met de loupe te bezien; de fijne adertjes met de kleur van roode lucifershoutjes, de goudgele vlekjes in het hart, de gele meeldraden, de doorschijnende wateraderen in het zuiver wit, dat alles is een kleurcombinatie, die in verband met de mooie lijnen en vlakken, het

Bloem van Oxalis zonder kroon. Twee verdiepingen meeldraden, de stempels op de derde.

bloempje tot een eerste-rangs schoonheid in de bloemenwereld maken. Daar heeft niet eens de biologie, de belangwekkende levenswijze van de bloem, bij te komen: de verschillen in lengte van den stijl en zoo veel meer, om te maken dat ge van het bloempje houdt. Vruchtjes waren er nog maar weinig en de

Langbladige vorm van het Boschviooltje (*Viola sylvestris lancifolia*).

zaadjes wegschieten konden ze nog niet; die waren blijkbaar nog nergens rijp in het bosch.

Dat was wel het geval met de blauwe viooltjes. Verscheidene planten waren al uitgebloeid, maar ook vele nog in knop; de meeste nog in vollen bloei, groote bloemen op lange, ijlbebladerde stengels, sommige zoo smal van blad, dat het de ondersoort leek, die wel „lansbladig" wordt genoemd.

E. HEIMANS.

(Wordt vervolgd).